

Zajęcia z uczniami słabowidzącymi

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Scenariusze zajęć dla uczniów słabowidzących na etapie edukacji wczesnoszkolnej	7
Scenariusz 1 – Temat: Wiosna, ach to ty!	7
Scenariusz 2 – Topienie Marzanny	13
Scenariusz 3 – Śmigus-dyngus	18
Rozdział 2. Scenariusze zajęć dla uczniów słabowidzących z klas IV–VIII szkoły podstawowej	23
Scenariusz 1 – Święto wszystkich kobiet	23
Scenariusz 2 – Oni dbają o nasze zdrowie i życie	27
Scenariusz 3 – Dzień naszych mam	31
Scenariusz 4 – Dzień Czekolady	35
Rozdział 3. Scenariusze zajęć dla uczniów słabowidzących w szkole ponadpodstawowej	40
Scenariusz 1 – Plany na wiosenny weekend	40
Scenariusz 2 – Marzenia i fantazje	45

Wstęp

Wzrok jest podstawowym i najważniejszym zmysłem, za pomocą którego dziecko poznaje świat, bowiem dostarcza **aż 80%** informacji z otoczenia. Dobre widzenie jest podstawowym elementem warunkującym prawidłowy rozwój dzieci – poznawczy, intelektualny, motoryczny, emocjonalny oraz społeczny. W znaczący sposób wpływa również na naukę szkolną i warunkuje wybór zawodu.

Według danych GUS z 2018 r. w Polsce 2,8 mln osób jest dotkniętych uszkodzeniami i chorobami narządu wzroku, w tym około 1 mln osób czyta z dużą trudnością, a 42 tys. deklaruje, że nic nie widzi. Wśród nich są dzieci i młodzież słabowidząca. Ich edukacja niesie w sobie zarówno ograniczenia, jak i duże możliwości. Dzieci z tą niepełnosprawnością uczą się nie tylko w szkołach specjalnych, ale także ogólnodostępnych.

Uczeń słabowidzący to uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Jednak pomimo uszkodzonego wzroku może wykazywać się dobrym poziomem intelektualnym i wiedzą, komunikatywnością, systematycznością, pracowitością, aktywnością, ambicją, dobrą koncentracją oraz pamięcią. Jego zaburzony, deficytowy wzrok wciąż odgrywa dominującą rolę w poznawaniu otaczającego świata, działaniu praktycznym, czytaniu i pisaniu, aczkolwiek jest ona znacznie ograniczona i mniej skuteczna. Dlatego tak ważna jest rola pozostałych zmysłów: słuchu i dotyku, które należy maksymalnie wykorzystywać dla wyrównania i uzupełniania informacji uzyskanych przez źle funkcjonujący wzrok. Defekt wzroku można też kompensować rozwojem innych procesów poznawczych – pamięci, uwagi, wyobraźni, myślenia.

W pracy rewalidacyjno-terapeutycznej z uczniem słabowidzącym – na każdym etapie edukacji – szczególnie ważna jest zasada pogładowości i konkretności nauczania. Dlatego, że kształtuje on wyobrażenia i pojęcia tym bardziej adekwatne, im większa pogładowość metody i pomocy dydaktycznych towarzyszy poznawaniu. Poza tym uczeń ma wtedy możliwość doświadczania świata wieloma zmysłami (polisensoryczność).

Rewalidacja powinna być oparta na całościowym, zintegrowanym spojrzeniu na ucznia, na jego potrzeby, możliwości i ograniczenia, w kontekście specyficznych problemów zarówno rozwojowych, jak i wynikających z uszkodzenia narządu wzroku. Wieloaspektowe widzenie dziecka w jego relacjach z otoczeniem, znajomość jego sytuacji zdrowotnej, rodzinnej, szkolnej oraz charakterystycznych uwarunkowań osobowościowych daje podstawę do właściwego planowania i organizacji zajęć wspierająco-terapeutycznych, w ramach których:

- Uczeń ma możliwość kształtowania swoich umiejętności, m.in. w zakresie planowania przestrzennego, właściwej organizacji miejsca pracy, kolejności wykonywania zadań.
- Rozwijana jest sprawność manualna, elementy widzenia przestrzennego, orientacji kierunkowej i znajomości schematu własnego ciała.
- Uczeń pracuje nad poprawną analizą i syntezą wzrokowo-słuchową oraz koordynacją i integracją polisensoryczną, przy jednoczesnym maksymalnym wykorzystaniu swojego potencjału intelektualnego.
- Ćwiczone są podstawowe umiejętności i techniki szkolne, tj. poprawne czytanie i pisanie, głośne i ciche czytanie ze zrozumieniem, stosowanie reguł interpunkcyjnych i ortograficznych.
- Niwelowane są niesprzyjające prawidłowemu rozwojowi nawyki szkolne, brak chęci i umiejętności do podejmowania wysiłku i samodzielnej pracy.
- Uczeń wykonuje zróżnicowane ćwiczenia, rozwijające jego potencjał w zakresie logicznego myślenia, zapamiętywania, kojarzenia faktów i wykorzystania dotychczasowej i nowo zdobytej wiedzy w życiu i nauce.
- Zawsze stosowana jest wysoka indywidualizacja wymagań, metod oraz organizacji i tempa pracy, a wykorzystywane różnorodne środki dydaktyczne dodatkowo uatrakcyjniają zajęcia i stymulują rozwój ucznia w różnych sferach.

Wszystko to jest związane z terapią widzenia, gdzie nie tylko chodzi o odosobniony trening funkcjonalny oka, ale o pobudzenie zmysłu wzroku przy jednoczesnym włączeniu procesów psychicznych – uczuć, woli, decyzji, motywacji oraz aktywności ruchowej.

Warto pamiętać, że cele realizowanych zajęć rewalidacyjnych są bardzo zróżnicowane, albowiem zależą od możliwości i potrzeb ucznia. Ustalenie hierarchii celów ma zasadnicze znaczenie dla skuteczności przyjętego programu rewalidacji. Podczas ich formułowania należy mieć na uwadze głównie to, iż **zajęcia rewalidacyjne z zasady mają charakter terapeutyczny, usprawniający i korekcyjny**.

Ponieważ **nie ma zamkniętego katalogu zajęć rewalidacyjnych**, to wybór konkretnego rodzaju – poza zaleceniami zawartymi w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego – powinien przede wszystkim uwzględniać możliwie pełną indywidualizację pracy z uczniem w zakresie metod pracy, czynności i charakteru podejmowanych zadań. Nauczyciel rewalidator – którym niestety nie zawsze jest tyflopédagog – określając zadania powinien dostosować je do możliwości ucznia, proponując przechodzenie od zadań łatwiejszych do trudniejszych, od prostych do bardziej złożonych. Istotne jest ponadto zapewnienie warunków do utrwalania prawidłowych umiejętności i likwidowania niekorzystnych nawyków, a także dostosowywanie czasu trwania poszczególnych ćwiczeń do wydolności ucznia.

Proponowane w tym zeszycie scenariusze zajęć rewalidacyjnych z uczniami słabowidzącymi uwzględniają powyższe wskazania. Ich tematyka oscyluje wokół spraw bliskim uczniom, związanych z dniem codziennym, zainteresowaniami, radościami i troskami. Korzystając z nich, należy mieć zawsze na uwadze konkretnego podopiecznego oraz cele, jakie przyświecają jego rewalidacji. Dobrze jest także pamiętać, by przy ćwiczeniach z tekstem czytany, stosować czarną podkładkę pod strony tekstu – to tuszuje niedoskonałości druku, a pod książki stosować podstawkę, ustawioną pod odpowiednim kątem – to z kolei daje uczniowi większy komfort. Warto również stosować kontrasty, np. jasny obiekt eksponować na ciemnym tle. Materiały graficzne maksymalnie upraszczać, o wyraźnym kontraście i odpowiedniej wielkości. Przy ich ekspozycji szczególną uwagę trzeba zwracać na dobre oświetlenie, gdzie światło powinno padać z lewej strony na obiekt – nie na twarz ucznia.

Proponowane scenariusze zajęć mają na celu pomóc uczniom w jak najlepszym wykorzystaniu wzroku w trakcie codziennych czynności w szkole i poza nią poprzez: usprawnianie w obszarze orientacji przestrzennej, stymulowanie do patrzenia, usprawnianie percepcyjno-motoryczne, doskonalenie pamięci wzrokowej oraz uwagi. Zajęcia te odwołują się do kompensowania trudności wzrokowych, poprzez rozwijanie szeroko pojętej wiedzy o otaczającym świecie oraz wykorzystywanie mocnych stron ucznia, a przy tym stymulowanie pozostałych analizatorów i kanałów sensorycznych.

Rozdział 1. Scenariusze zajęć dla uczniów słabowidzących na etapie edukacji wczesnoszkolnej

Scenariusz 1	
Temat: Wiosna, ach to ty!	
Cele ogólne	• oswajanie z tematycznymi sytuacjami zadaniowymi • rozwijanie umiejętności koncentracji uwagi • doskonalenie umiejętności uważnego słuchania
Cele szczegółowe	• ćwiczenie analizy i syntezy wzrokowej • rozwijanie procesów myślenia w oparciu o materiał wzrokowy • rozwijanie słownictwa oraz umiejętności wypowiadania się i konstruowania dłuższych wypowiedzi słownych • usprawnianie techniki czytania i pisania • usprawnianie koordynacji wzrokowo-ruchowej • zaspokajanie poczucia bezpieczeństwa • zwiększanie poczucia własnej wartości • doskonalenie umiejętności szkolnych
Metody i techniki pracy	• polisensoryczna • obserwacja i pokaz • rozmowa kierowana • ćwiczenia słownikowe • spontaniczne wypowiedzi • praca zadaniowa • ćwiczenia ruchowo-muzyczne z elementami wizualizacji i wokalizacji • ćwiczenie plastyczno-konstrukcyjne
Pomoce dydaktyczne	• kalendarz ścienny • nagranie podkładu muzycznego, sprzęt do odtworzenia • Załącznik nr 1: Zestaw obrazków • Załącznik nr 2: Rozsypanka wyrazowa • Karta pracy nr 1: Wiosna, ach to ty • Karta pracy nr 2: Wiosna już puka
Czas trwania	• 2 × 60 min (rewalidacja) lub 2 × 45 min (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne)

Adresaci

Uczniowie klas I–III szkoły podstawowej, objęci zajęciami rewalidacyjnymi oraz zajęciami specjalistycznymi z pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Wstęp

Ważnym elementem pracy z młodszym uczniem jest dostarczanie mu radosnych przeżyć, bodźców do rozwoju poznawczego. Pobudzanie do patrzenia, kształtowanie pojęć, usprawnianie pamięci wzrokowej, a także funkcji motoryczno-manualnych.